

«Греція ніколи не вмирає», а козацькому роду нема переводу

Щойно через Грецію пройшла акція світового українства «Незгасима свічка», присвячена 75-річчю Великого Голоду в Україні 1932-33 рр., в пам'ять 10 мільйонів замордованих українців, як нашоєхнула на програму 14 Всегрецького З'їзду Понтійських товариств, який з 3-го по 5-те жовтня проходить в Орестіаді. Звернула увагу, що окрім загальних тем, які торкаються сьогодення понтійської громади Греції, значне місце в програмі відводилось питанню Геноциду понтійців, відношенню до нього грецької держави, національної свідомості греків-репатріантів з країн колишнього Радянського Союзу та протиріччя можливого вступу до Європейської унії сусідньої Туреччини. Так як всі ці питання і, зокрема, можливість визнання Геноциду грецьким урядом є для мене зовсім не байдужими, першим поривом було відправитися просто в Орестіаду, але дорога дальня і З'їзд вже розпочався, тож вирішила відстежити його роботу за результатами. На щастя в програмі стояла доповідь відомого нам професора Нікоса Лігероса на тему «Вклад Геноциду понтійців у майбутнє еллінізму». З нетерпінням дочекавшись повернення пана Лігероса до Афін, зателефонувала. Розповідь науковця змусила пожалкувати, що все таки відмовилася від цієї поїздки. Виявляється, згадка про штучний Голодомор в Україні 1932-33 рр. викликала жаєву дискусію. Крім того, що абсолютне незнання цієї трагічної сторінки українського народу в Греції, або досить упереджене ставлення до неї тих, хто щось чув, повинно спонукати грецьких українців до обов'язкової участі в усіх подібних заходах. Хотіла б висловити щиру подяку пр. Лігеросу за те, що не зважаючи на велику зайнятість і страшенно стислий проміжок часу, в який мені необхідно було втиснутися, щоб дати можливість нашим читачам вже з цього числа газети взнати про те, що говорилося на 14-му З'їзді Понтійських товариств Греції, він з абсолютною відповідальністю виклав свою позицію і ще один раз доказав, що в його особі український народ має професійного, чутливого та небайдужого прибічника. Отримавши розшифровку тієї частини дискусії, що стосувалася безпосередньо України, яку можна прочитати нижче, хотіла б зосередити увагу наших читачів на основних моментах почутого від грецького вченого, що може слугувати серйозними аргументами у нашій праці в напрямку визнання Великого Голоду 33-го року Геноцидом української нації.

Перш за все, вважає пан Лігерос, народи, які мають у своєму арсеналі такий досвід, повинні об'єднати зусилля і боротися за визнання разом. Особливо це стосується Геноциду вірмен і Геноциду понтійців, який є безпосереднім продовженням першого і хронологічно, і за місцевою ознакою. До них успішно міг би приєднатися також Геноцид ассирохалдеїв. Тому що 40 країн, які визнали Геноцид вірмен, автоматично визнали б і Геноцид понтійців. Адже це не прояв особливого ставлення до вірмен, а визнання злочину, скоєного проти людства. У випадку такої ідентичності характер боротьби за визнання мав би бути спільним і доповнюючим, а не антагоністичним, як це трапляється зараз. Вірменам вдалося зробити у цьому напрямку набагато більший поступ, вважає пан Лігерос, тільки тому, що вони могли розраховувати тільки на свої сили. Вірмени, на відміну від греків-понтійців, не мали держави. Отже, основна велика робота вірмен велася в діаспорі. Всі, хто займається геноцидами, добре знають, що діаспори є набагато гнучкішими і результативнішими за державні механізми, які мусять витримувати додатково тиски геополітичних проблем. В деяких країнах, зокрема, робота національних лобі та так званих груп тиску є надзвичайно сильною, тоді як в державі дуже сильними є політичні рамки, які часто стримують цей процес. Як висновок, основний вклад є саме в рамках об'єднуючих. Ми дуже добре знаємо, це стосується в рівній мірі як євреїв, так вірменів і греків, зазначає Нікос Лігерос. Коли ми є в одній особі – ми єдині і неповторні. Коли нас двоє – маємо проблему. Коли нас більше трьох – починається громадянська війна. На щастя, наші сусіди «допомагають» нам об'єднатися. І нам би треба було скористатися з цієї «технічної допомоги», об'єднатися як жертвам, просунути вперед і згадати, що ніхто не народжується жертвою. Проблема полягає також в тому, що ніхто не народжується бійцем, ні героєм. Всі ми стаємо і жертвами, і бійцями, і героями. Як ми не можемо вимагати від будь-якої людини стати бійцем, і від будь-якого бійця стати героєм. Сіль в тому, щоб це робили деякі.

Ще одним ключовим моментом є питання визнання, яке хоча і є ядром ґеноциду, але не є його кінцевою фазою. Визнання, за професором Лігеросом, є першим кроком в процедурі спростування. Існує ще фаза покарання та відповідальності. На даний момент лише Бельгія та Швейцарія перейшли до цієї фази по відношенню до ґеноциду вірмен. Окрім того, чим більше грецькі понтіїці схильні представляти свій бійцівський дух у боротьбі з ворогом, тим складніше їм добитися визнання. Рамки ґеноциду, визначені Хартією Об'єднаних Націй 1948 р., не є рамками полемічними, воєнними. Щоразу, коли понтіїці наголошують на своїх звитязних досягненнях опору, Туреччина «хапається» як за ниточку і згодна визнати різну понтіїців злочином війни, але не злочином проти людства. Отже, дуже важливо в стратегії використовувати дані, що маємо, а не ті, що хотіли б мати. В ґеноциді понтіїців було 353.000 жертв. Вони не померли. Їх вбили. А вбивство є злочином. Єдине, поки не існує покарання, не існує злочину.

У своїй доповіді пан Лігерос навів приклад ґеноциду українців, про який в Греції мало хто знає. Але зазначивши, що цей ґеноцид визнало вже 17 країн світу, понтіїці повинні замислитися над своєю стратегією. Можливо, вивчити методологію проведеної українською діаспорою роботи для досягнення кращих результатів. Як показує досвід, ґеноцид не визнається одним махом. Визнання є довгою процедурою, якій ми можемо сприяти виключно в місцевому масштабі. Кожний, хто робить щось для визнання ґеноциду, є ніщо. Але коли одне ніщо об'єднується з іншими ніщо, відразу стає всім. У випадку ґеноциду понтіїців, настоює Нікос Лігерос, є символізм, який заставляє згадати Грецію. Ніхто ніколи не каже – Греція живе. Всі кажуть – Греція ніколи не вмирає. І це не випадково.

Згідно цієї теорії, мабуть, символічно не випадковим є і національний гімн нашої держави «Ще не вмерла Україна». Що дає наснаги вірити в те, що незабаром весь світ визнає Голодомор 1932-33 рр. актом злочину проти людства.

Уривок з дискусії 14 Всегрецького З'їзду Понтійських товариств:

Понтієць з Грузії: Крім ґеноциду понтіїців, ви згадали ґеноцид українців. Ви дійсно вірите, що існував феномен ґеноциду українців? На мою думку в 1932-33 рр. померла велика кількість людей від голоду. І не тільки в Україні, але й у Росії, Грузії, Казахстані. Складається враження, що це є антиросійський підхід на користь України в чисто політичному питанні, тобто такої проблеми не існує...

Нікос Лігерос: Щоб ви не видалися голослівними, краще звернутися до джерел. ґеноцид українців існує. Жертви цього ґеноциду існують. Ви кажете: «я не думаю, що існує, тому що президент підтримує. Я не думаю, що існує, тому що це політичне питання». Маніпуляція наведеними вами аргументами є дуже небезпечною. Це якраз те, що кажуть турки про ґеноцид понтіїців. Кажуть, що греки є автоматично проти турків, кіпріоти теж. Отже, є цілком природнім, що ці дві країни визнали щось, що є проти Туреччини. Отже, не існує!

Ми маємо бути дуже обережними, тому що документи, які, гадаю, ви можете читати російською мовою, існують. Знаємо, хто кого і куди вислав. Знаємо, скільки людей вмирало щоденно, тому що говоримо щонайменше про 7 мільйонів жертв. Не про 2-3 тисячі людей.

Понтієць з Грузії: Коли?

Нікос Лігерос: В 1932-33 рр. Так званий Голодомор - і російською, і українською, що означає «смерть від штучного голоду». Якщо визнається деякими країнами, як скажімо, Америкою, ви відразу вхопитесь, що логічно, бо Америка є антиросійською. Визнає Австралія. Скажете, ясно, бо Австралія є за Америкою. Якщо продовжите так, утвориться ціла мережа. Якщо з цієї позиції розглянути ґеноцид вірмен, будете настоювати на тому ж? Тому що часто – і тут треба бути надзвичайно обережними – розкидаємося інформацією щодо інших ґеноцидів і не розуміємо, що робимо те, що інші роблять з нами.

Чи вважаєте ви Бельгію та Швейцарію упередженими країнами? За турецькими поняттями, дуже. Тому що, якщо скажете щось подібне про ґеноцид вірмен – платите штраф. Якщо продовжуєте – йдете до в'язниці. І це де? В Бельгії та Швейцарії! Поїхали

до Швейцарії відсвяткувати підписання угоди Лозанни і один турецький викладач почав говорити своє... Зараз він у тюрмі за вірменське питання. Уявляєте щось подібне тут, у Греції? Наприклад, турок у Греції висловлюється проти Геноциду понтіїців, платить штраф, а потім за це попадає до в'язниці? А в Швейцарії так є. Чи ви думаєте, вони мають щось особливе проти турків і прихильні до вірмен? Абсолютно ні. Вони просто дивляться на міжнародне право. Вивчають підтверджуючі докази і вирішують. Тому, я повторююся, треба бути обережними - не знаючи джерел та фактів, маємо небезпеку стати голосливими.

Те ж стосується і понтіїського питання. Якби ми не мали 14-ти зібраних Фотіадісом томів беззаперечних історичних аргументів, чи могли б ми створювати стратегію, суспільствознавство, звернення до міжнародного права. Ми б не мали доказів. Навіть якби ви мали найкращого фахівця в Європейському суді. Отже, основне, каркас. І каркас Геноциду українців існує. Докази теж існують. Оприлюднені 400 сторінок секретних документів КДБ. Російською мовою. Печатки вам відомі. Підписи вам відомі. Нам відомі імена. Єдине, чого ми не знаємо – всього обсягу.

Сказати вам відверто, думаю, ви займаєте таку позицію, тому що ніколи цим не займалися. Побачите, що ваша думка може змінитися. В Геноциді українців жертвами стали і греки. Адаже виморюючи все село, природно, вмирали і інші національності. Ми повинні це використати. Ми повинні заявити, що і ми там були. Якщо я, наприклад, вирішу зараз звільнити оцей зал, відсоток понтіїців, звісно, буде великим. Не умисно, але вижену і когось з Пелопоннесу, раз вирішив повністю звільнити зал. Трапляється. Наше питання, чи отой чоловік з Пелопоннесу без понтіїського коріння, чи його нащадки не повинні б об'єднатися зі всіма іншими? Відомий нобеліст Elie Wiesel говорив: «Коли ми є нейтральними, завжди допомагаємо вбивцям, а не жертвам!»

Понтієць з Грузії: Я це не розцінюю як геноцид Росії проти українського народу, але як геноцид сталінського режиму проти радянського народу, який жив в Україні.

Нікос Лігерос: Можу згодитися з вами, але будьте дуже обережні з методами, що застосовуєте. Наприклад, хто з турків є найгіршими для греків? Якщо поїдете в Різокарпасо на Кіпрі, побачите, що навколо населили лазів та курдів (які, власне, не є турками). Саме вони є найбільш ворожими. Якщо підете за цією хибною логікою, можна сказати, що турки не винні, а лази та курди. Справа в тому, що за міжнародним правом звинувачується держава, а не той, кого вона використовує. Щоб ви зрозуміли, звернення до Європейського суду дотримання людських прав щодо поневолених земель Кіпру робиться не проти загарбницького уряду, але проти Туреччини, тому що загарбницький уряд не дійсний як юридична інституція. Всім відомо, що він відноситься до Туреччини. Звернення може бути лише проти визнаної інституції, держави. Коли ви задали про Імврос, Тенедо та Константинополь можна запитати, чому вони не звертаються до Європейського суду, як кіпріоти. Вони не можуть, мусять спочатку вичерпати всі засоби в Туреччині. Може бути інший шлях. Власне, відрізняється тільки процедура, мета є одна – визнання, як перший крок. Нехай вас не збивають проміжні стратегічні кроки, результат все рівно один. Інколи, зміна стратегії дратує опонента. Він, може, чекає від вас іншого кроку. Але ви робите зовсім інше.

Один приклад. Коли в Різокарпасо мене попросили допомогти запобігти закриттю початкової школи, я запропонував відкрити гімназію. Мені відповіли, що гімназія закрита вже 27 років. Тому й необхідно її відкрити – була моя відповідь. Ніхто не повірить, що ми це зробимо. Якщо противник не вірить вашій меті, не має змоги перешкодити її здійсненню. Таким чином початкова школа не закрилася. І зараз, не зважаючи на те, що діє початкова школа, гімназія і ліцей в Різокарпасо, яке є на захоплених землях, діти отримують грецькі атестати, які визнаються Кіпром. Тоді як ще недавно не було нічого.

Не можна ніколи забувати, що утопія є дуже важливою для стратегії. Дуже часто вважаємо щось неможливим. Але найбільшою нашою хобою є те, що йде «після утопії», про що ми навіть не подумали. Багато про що в понтіїському питанні ми навіть не подумали. Навіть не те, що ми вважаємо утопією. Цими лекціями я намагаюся довести до вас те, над чим ми не задумуємося, наперед зарахувавши до утопічного. Отримати від вас реакцію, що цього не може бути. І відразу це зробити. Дякую.

Підготувала Галина Маслюк